

खण्ड (ख)
सडक बोर्ड नियमावली, २०६०

1971

1971

सडक बोर्ड नियमावली, २०६०

सडक बोर्ड ऐन, २०५८ को दफा ४२ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी श्री ५ को सरकारको स्वीकृति लिई सडक बोर्डले देहायका नियमहरु बनाएको छ।

परिच्छेद-१ प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यी नियमहरुको नाम "सडक बोर्ड नियमावली, २०६०" रहेकोछ।
(२) यो नियमावली तुरन्त प्रारम्भ हुनेछ।
२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस नियमावलीमा,-
  - (क) "ऐन" भन्नाले सडक बोर्ड ऐन, २०५८ सम्भन्धु पर्छ।
  - (ख) "समिति" भन्नाले बोर्डको कार्यकारी समिति सम्भन्धु पर्छ।
  - (ग) "सडक सम्बन्धी निकाय" भन्नाले देहायको सडकको लागि देहायको निकाय सम्भन्धु पर्छ-
    - (१) राजमार्ग तथा सहायक राजमार्गको लागि श्री ५ को सरकार, सडक विभाग,
    - (२) शहरी मार्गको लागि नगरपालिका,
    - (३) जिल्ला मार्ग, ग्रामीण तथा कृषि सडकको लागि जिल्ला विकास समिति।
  - (घ) "नियमित मर्मत सम्भार" भन्नाले वातावरणीय प्रभावको कारणले सडकको सतह लगायत विभिन्न संरचनामा क्षति हुन नदिन नियमित रूपमा गरिने मर्मत संभार कार्य सम्भन्धु पर्छ।
  - (ङ) "पटके मर्मत सम्भार" भन्नाले सो सडकमा गुड्ने सवारीको चापको कारणले बिग्रन गएको सडक सतहको वर्षभरिमा विभिन्न समयमा गर्नुपर्ने स-साना मर्मत सम्भार कार्य सम्भन्धु पर्छ।
  - (च) "आवधिक मर्मत सम्भार" भन्नाले केही वर्षको अन्तरमा गर्नुपर्ने सडक सतहको ठूला मर्मत सम्भार कार्यहरु सम्भन्धु पर्छ।
  - (छ) "आकस्मिक मर्मत सम्भार" भन्नाले आकस्मिक रूपमा सडकमा कुनै किसिमको क्षति भएमा वा सडक अवरुद्ध भएमा वा सडक आवागमनमा बाधा पुग्न गंएमा गरिने मर्मत सम्भार कार्य सम्भन्धु पर्छ।

परिच्छेद २

सडक मर्मत सम्बन्धी एकीकृत वार्षिक कार्यक्रम सम्बन्धी व्यवस्था

३. **बोर्डको कार्यक्षेत्रभित्र पर्ने सडकहरु:** (१) देहायका सडकहरु बोर्डको कार्यक्षेत्रभित्र पर्नेछन्:-
  - (क) सबै राष्ट्रिय राजमार्ग तथा सहायक राजमार्गहरु,
  - (ख) कालोपत्रे भएका सबै शहरी तथा ग्रामीण सडकहरु,

(ग) बोर्डले तोके बमोजिमको न्यूनतम सवारी चाप र स्तर भएका सबै ग्रामीण सडकहरु,

(घ) बोर्डले तोकेको न्यूनतम सवारी चाप र स्तर भएका सबै कच्ची ग्रामीण सडकहरु ।

(२) उपनियम (१) को सर्वसामान्यतामा प्रतिकूल असर नपर्ने गरी बोर्डले समय समयमा आफ्नो कार्यक्षेत्रभित्र पर्ने नेपाल अधिराज्यभित्रका सबै सडकको सूची तयार गरी राजमार्ग र सहायक राजमार्गको सूची सडक विभागलाई र शहरी तथा ग्रामीण सडकको हकमा स्थानीय पूर्वाधार तथा कृषि सडक विभाग मार्फत सम्बन्धित स्थानीय निकायलाई उपलब्ध गराउने छ ।

४. सडकको वर्गीकरण गर्ने: (१) बोर्डले ऐन तथा यस नियमावली बमोजिम सडकको मर्मत सम्भार गर्ने प्रयोजनको लागि आफ्नो कार्यक्षेत्रभित्रका सडकलाई देहाय बमोजिम वर्गीकरण गर्न सक्नेछ:-

(क) राजमार्ग,

(ख) सहायक राजमार्ग,

(ग) शहरी मार्ग,

(घ) जिल्ला मार्ग,

(ङ) ग्रामीण तथा कृषि सडक,

(च) अन्य सडक

(२) बोर्डले उपनियम (१) बमोजिम वर्गीकरण गरेका सडकको मर्मत सम्भार, पुननिर्माण, पुनर्स्थापना वा स्तरबृद्धि गर्दा कायम गर्नु पर्ने गुणस्तर समेत तोकिएको दिन सक्नेछ ।

(३) श्री ५ को सरकारले सार्वजनिक सडक ऐन, २०३१ बमोजिम वर्गीकरण गरेको सडकलाई बोर्डले पनि सोही वर्गीकरण अन्तर्गत समावेश गर्नु पर्नेछ ।

५. **सडक सम्बन्धी निकायले एकीकृत वार्षिक कार्यक्रम तयार गर्ने:** सडक सम्बन्धी निकायले बोर्ड मार्फत गरिनुपर्ने सडक मर्मत सम्भार सम्बन्धमा बोर्डले तोकेको ढाँचामा एकीकृत वार्षिक कार्यक्रम तयार गरी बोर्डमा पठाउनु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको एकीकृत वार्षिक कार्यक्रममा आफ्नो क्षेत्रभित्र पर्ने सडकलाई देहायका मध्ये कुन रूपमा मर्मत गर्नु पर्ने भन्ने कुरा खुलाइएको हुनुपर्नेछ:-

(क) नियमित मर्मत सम्भार,

(ख) पटके मर्मत,

(ग) आवधिक मर्मत,

(घ) पुनर्स्थापना,

(ङ) पुनर्निर्माण,

(च) स्तरबृद्धि,

(३) उपनियम (१) बमोजिम बोर्डको एकीकृत कार्यक्रम पठाउँदा सडक विभागले नेपाल अधिराज्यभित्रका राजमार्ग र सहायक राजमार्गको एकमुष्ट रूपमा एकीकृत वार्षिक कार्यक्रम तयार गरी बोर्डमा पठाउनु पर्नेछ र स्थानीय निकायले आफ्नो क्षेत्रभित्रका सडकको एकीकृत वार्षिक कार्यक्रम तयार गरी श्री ५ को सरकार, स्थानीय पूर्वाधार तथा कृषि सडक विभागमा पठाउनु पर्नेछ । स्थानीय पूर्वाधार तथा कृषि सडक विभागले त्यसरी स्थानीय निकायबाट एकीकृत वार्षिक कार्यक्रम प्राप्त भएपछि सो को आधारमा स्थानीय निकाय मार्फत कार्यान्वयन हुने एकीकृत वार्षिक कार्यक्रम तयार गरी बोर्डमा पठाउनु पर्नेछ ।

(४) गाउँ विकास समितिले आफ्नो क्षेत्र अन्तर्गतको कुनै सडकलाई एकीकृत वार्षिक कार्यक्रममा समावेश गराउन चाहेमा बोर्डले तोकेको ढाँचामा कार्यक्रम तयार गरी जिल्ला विकास समितिमा पठाउनु पर्नेछ, र जिल्ला विकास समितिले उपनियम (३) बमोजिम कार्यक्रम पठाउँदा गाउँ विकास समितिबाट प्राप्त कार्यक्रम उपर समेत विचार गर्नु पर्नेछ।

६. **बोर्डको एकीकृत वार्षिक कार्यक्रम:** (१) नियम ५ बमोजिम सडक विभाग र स्थानीय पूर्वाधार तथा कृषि सडक विभागबाट एकीकृत वार्षिक कार्यक्रम प्राप्त भएपछि बोर्डले प्रत्येक आर्थिक वर्षको श्रावण मसान्तभित्र सो आर्थिक वर्षमा बोर्डबाट कार्यान्वयन गरिने बोर्डको एकीकृत वार्षिक कार्यक्रम तर्जुमा गर्नेछ।
(२) उपनियम (१) बमोजिम एकीकृत वार्षिक कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा देहायका कुराहरूको सम्बन्धमा छुट्टा छुट्टै कार्यक्रम तयार गर्नु पर्नेछ :-

- (क) सडकको नियमित, पटके तथा आवधिक मर्मत सम्भार,
- (ख) सडकको आकस्मिक मर्मत सम्भार,
- (ग) पुल मर्मत,
- (घ) सडकको पुनर्स्थापना,
- (ङ) सडकको पुनर्निर्माण,
- (च) सडकको स्तरबृद्धि,
- (छ) सडकको सुरक्षा,
- (ज) सडक मर्मत सम्बन्धमा अध्ययन, अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण।

७. **आवधिक एकीकृत कार्यक्रम तर्जुमा गर्नसक्ने:** (१) बोर्डले देहायका विषयमा तीन वा पाँच वर्षको लागि एकीकृत कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्न सक्नेछ :-

- (क) सडकको पुनर्स्थापना,
- (ख) सडकको पुनर्निर्माण,
- (ग) सडकको स्तरबृद्धि,
- (घ) सडकको सुरक्षा,

(२) उपनियम (१) बमोजिम बोर्डले तर्जुमा गरेको आवधिक एकीकृत कार्यक्रम सडक सम्बन्धी निकायलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ, र सडक सम्बन्धी निकायले नियम ५ बमोजिम बोर्ड समक्ष एकीकृत वार्षिक कार्यक्रम पठाउँदा सो आवधिक एकीकृत कार्यक्रमको आधारमा एकीकृत कार्यक्रम तयार गरी बोर्डमा पठाउनु पर्नेछ।

परिच्छेद ३

रकमको बाँडफाँड सम्बन्धी व्यवस्था

८. **रकम बाँडफाँड सम्बन्धी प्राथमिकता:** (१) बोर्डको कोषमा जम्मा भएको रकम मध्ये ऐनको दफा २५ को उपदफा (१) को खण्ड (छ) मा तोकिएको रकममा ननाघ्ने गरी बोर्डको प्रशासनिक खर्चको लागि रकम छुट्याई बाँकी रहेको रकम देहायको प्राथमिकता अनुसार देहायको कार्यको लागि बाँडफाँड गरिनेछ:-
(क) राजमार्ग तथा सहायक राजमार्ग र ती सडकमा रहेका पुलको नियमित, पटके, आवधिक तथा आकस्मिक मर्मत सम्भार गर्न,

- (ख) खण्ड (क) मा परेका बाहेक अन्य किसिमका सडक तथा ती सडकमा रहेका पुलको नियमित, पटके, आवधिक तथा आकस्मिक मर्मत सम्भार गर्न,
- (ग) सडक सम्बन्धी अनुसन्धान गर्न,
- (घ) सवारी साधनको भारवहन क्षमता तथा प्रति एकसल वजन सम्बन्धमा निर्धारित मापदण्ड कार्यान्वयन गर्न,
- (ङ) सडकको सुरक्षा गर्न,
- (च) सडकको पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना गर्न
- (छ) खण्ड (क), (ख), (ग), (घ), (ङ) र (च) बमोजिमको कार्यको लागि रकम छुट्याइ सकेपछि रकम बढी भएमा कूल आयको पन्ध्र प्रतिशतमा नबढ्ने गरी मौजूदा सडकको स्तर बृद्धि गर्न ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम रकम बाँडफाँड गर्दा सामान्यतया बोर्डको कूल आयको कम्तीमा सत्तरी प्रतिशत रकम उपनियम (१) को खण्ड (क) र (ख) बमोजिमको कार्यको लागि र बाँकी रकम अन्य कार्यको लागि बाँडफाँड गरिनेछ ।

(३) उपनियम (१) बमोजिम रकम बाँडफाँड गर्दा ऐनको दफा २५ को उपदफा

(१) को खण्ड (ग) बमोजिम श्री ५ को सरकारबाट व्यहोरिने रकममा बोर्डबाट हिस्सेदार हुन रकम व्यवस्था गर्न पहिलो प्राथमिकता दिनु पर्नेछ ।

तर कुनै दातृ संस्थाको सहयोगमा कुनै सडकको पुनर्निर्माण वा पुनर्स्थापना गर्दा श्री ५ को सरकारबाट व्यहोरिने रकममा बोर्डबाट हिस्सेदार हुँदा उपनियम (१) को खण्ड (च) बमोजिम कुनै सडकको पुनर्निर्माण वा पुनर्स्थापनाको लागि बोर्डबाट कुनै रकम बाँडफाँड गरिएको भए त्यसरी बाँडफाँड गरिएको रकमले खामेसम्मको रकममा मात्र बोर्डबाट हिस्सेदारी गरिनेछ ।

(४) बोर्डले उपनियम (१) बमोजिम आकस्मिक मर्मत सम्भार कार्यको लागि रकम बाँडफाँड गर्दा विगत पाँच वर्षमा सडकको आकस्मिक मर्मत सम्भारका लागि भएको औसत खर्चको आधारमा प्रत्येक वर्षको लागि एकमुष्ट रकमको व्यवस्था गर्नेछ ।

९. स्थानीय निकायले रकममा हिस्सेदारी गर्नुपर्ने: (१) कुनै स्थानीय निकायको क्षेत्रभित्र पर्ने सडकको मर्मत सम्भारको लागि बोर्डबाट रकम छुट्याउँदा सो कार्यको लागि लाग्ने कूल रकमको कम्तीमा देहायको प्रतिशत बराबरको रकम सम्बन्धित स्थानीय निकायले व्यहोर्नु पर्नेछ:-

- (क) जिल्ला विकास समितिको हकमा बीस प्रतिशत,
- (ख) नगरपालिकाको हकमा तीस प्रतिशत ।

(२) बोर्डले सम्बन्धित स्थानीय निकायको सडक मर्मत सम्बन्धी आवश्यकता, रकम जुटाउन सक्ने तथा सो कार्य गर्न गराउन सक्ने क्षमताको आधारमा उपनियम (१) मा तोकिएको प्रतिशतमा कम नहुने गरी स्थानीय निकायहरूको वर्गीकरण गरी फरक-फरक स्थानीय निकायको लागि फरक प्रतिशत तोकिदिन सक्नेछ ।

(३) स्थानीय निकायले नियम बमोजिम एकीकृत वार्षिक कार्यक्रम बोर्डमा पठाउँदा आफूले उपनियम (१) बमोजिम रकम व्यहोर्ने कुरा स्पष्ट उल्लेख गरी सो रकमको स्रोत समेत उल्लेख गर्नुपर्नेछ र त्यसरी रकम व्यहोर्ने कुरा उल्लेख भई नआएको कार्यक्रमलाई बोर्डले नियम ६ बमोजिमको एकीकृत वार्षिक कार्यक्रममा समावेश गर्ने छैन ।

१०. **आकस्मिक मर्मत सम्भारको लागि रकम माग गर्ने:** (१) कुनै सडकको आकस्मिक रुपमा मर्मत सम्भार गर्नु परेमा सडक सम्बन्धी निकायले सो व्यहोरा उल्लेख गरी बोर्डले तोकिएको ढाँचामा आवश्यक विवरण भरी बोर्ड समक्ष रकम माग गर्नु पर्नेछ।
- (२) उपनियम (१) बमोजिम रकम माग भइ आएपछि बोर्डले सडक सम्बन्धी निकायले पेश गरेको विवरण जाँचबुझ गरी बढीमा सातदिनभित्र आवश्यक रकम निकासामा दिनु पर्नेछ।
११. **सडक उपभोग गरे वापतको दस्तूरको प्रयोग:** ऐनको दफा ६ को उपदफा (१) बमोजिमको दस्तूरबाट प्राप्त रकमको कम्तीमा दुई तिहाई रकम जुन सडकबाट प्राप्त भएको हो सो सडक मर्मत सम्भारको लागि सडक सम्बन्धी निकायबाट नियम ५ बमोजिम पेश भएको कार्यक्रममा खर्च भएसम्म सोही सडकको मर्मत सम्भार सम्बन्धी कार्यक्रमको लागि छुट्याउनु पर्नेछ।
१२. **बोर्डले शर्त तोकिएको दिन सक्ने:** बोर्डले कुनै सडक सम्बन्धी निकायलाई कुनै कार्यको लागि रकम उपलब्ध गराउँदा सो सडक सम्बन्धी निकायले सो कार्य गर्दा पालन गर्नु पर्ने शर्तहरू तोकिएको दिन सक्नेछ र त्यस्तो शर्तको पालन गर्नु सडक सम्बन्धी निकायको कर्तव्य हुनेछ।
१३. **पुनर्स्थापना तथा पुननिर्माणको लागि सडकको छनौट:** पुनर्स्थापना तथा पुननिर्माणको लागि सडकको छनौट देहायको प्राथमिकताको आधारमा गरिनेछ:-
- (क) राजमार्ग तथा सहायक राजमार्गलाई तिनीहरूको भौतिक स्तर तथा सेवा प्रदायताको आधारमा पूर्वनिर्धारित स्तर अनुरूप पुनर्स्थापना गर्न,
- (ख) खण्ड (क) बमोजिम लगानी भैसकेपछि राजमार्ग वा सहायक राजमार्गले त्यसको डिजाइन अवधि पूरा गरिसकेपछि वा यसको डिजाइन क्षमता अनुरूप भएपछि,
- (ग) योजनाबद्ध रुपमा मर्मत सम्भार गरिएका अन्य सडकमा।
१४. **स्तरबृद्धिको लागि सडकको छनौट:** कुनै सडकले सो सडकको हालको स्तर भन्दा माथिल्लो स्तरको सडक बमोजिमको सेवा प्रदान गर्न शुरु गरेमा सो सडकलाई स्तर बृद्धिको लागि छनौट गरिनेछ।
१५. **स्वीकृत कार्यक्रमको जानकारी दिनुपर्ने:** बोर्डले यस नियमावली बमोजिम स्वीकृत भएको एकीकृत वार्षिक कार्यक्रमको जानकारी स्वीकृत भएको पन्ध्र दिनभित्र भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय र राष्ट्रिय योजना आयोगमा दिनु पर्नेछ।

परिच्छेद ४ विविध

१६. **बोर्डले सुपरिवेक्षण गर्न सक्ने:** (१) सडक सम्बन्धी निकायले जुन कामको लागि बोर्डबाट रकम प्राप्त गरेको हो सो कार्यमा बोर्डले तोकिएको अनुरूप खर्च गरे नगरेको सम्बन्धमा समय समयमा निरीक्षण गर्न वा गराउन सक्नेछ।
- (२) उपनियम (१) को सर्वसामान्यतामा प्रतिकूल असर नपर्ने गरी बोर्डले खासगरी देहायका आधारमा सुपरिवेक्षण गर्नेछ:-
- (क) उद्देश्य अनुरूप कार्यान्वयन भएको छ/छैन,
- (ख) सडकको मर्मत सम्भार बोर्डले तोकिएको गुणस्तर बमोजिम भएको छ/छैन,
- (ग) सो कार्यको सिलसिलामा सेवा, बस्तु वा निर्माण सामग्रीको खरिद तथा प्रयोग गर्दा,

कार्यान्वयन गर्दा प्रचलित कानून बमोजिम तोकिएको तरिका र गुणस्तर बमोजिम गरिएको छ/छैन,

(घ) सो कार्यको लागि निर्धारण गरिएको समय तालिका अनुरूप कार्य प्रगति भएको छ/छैन,

(ङ) कुनै सेवा, बस्तु वा निर्माण सामग्रीको खरिद वा प्राप्ति प्रकृया पारदर्शी छ/छैन ।

(३) उपनियम (२) बमोजिम सुपरीवेक्षण गर्दा कुनै सडक सम्बन्धी निकायले बोर्डले तोकेको तरिका वा प्रचलित कानून बमोजिम नगरेको वा समयमा सो कार्य नगरेको पाइएमा बोर्डले समयसीमा तोक्यो सो बमोजिम गर्न सडक सम्बन्धी निकायलाई लेखी पठाउनेछ ।

१७. प्रतिवेदन पठाउनु पर्ने: (१) सडक सम्बन्धी निकायले देहाय बमोजिमका प्रतिवेदन बोर्डले तोकेको ढाँचामा बोर्डले तोकेको समयभित्र बोर्ड समक्ष पठाउनु पर्नेछ-

(क) त्रैमासिक प्रगति विवरण,

(ख) वार्षिक प्रतिवेदन,

(ग) कार्यसम्पन्न प्रतिवेदन,

(घ) लेखा परीक्षण प्रतिवेदन ।

(२) सडक सम्बन्धी निकायले आफ्नो क्षेत्रभित्रका सडक सम्बन्धी तथ्याङ्क, सडकको अवस्था सम्बन्धी प्रतिवेदन तथा बोर्डले मागे बमोजिमका अन्य विवरणहरु बोर्डले मागेको समयमा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

१८. रकम रोक्का गर्न सक्ने: कुनै सडक सम्बन्धी निकायले बोर्डले नियम १३ बमोजिम तोकेको शर्तको पालना नगरेमा वा नियम १४ को उपनियम (३) बमोजिम बोर्डबाट लेखी पठाए बमोजिम नगरेमा वा सो गर्न नसक्नुको बोर्डलाई सन्तोषजनक कारण पेश गर्न नसकेमा वा नियम १६ बमोजिम बोर्डले प्रतिवेदन पेश नगरेमा बोर्डले सो सडक सम्बन्धी निकायको निकास रोक्का राख्न सक्नेछ ।

१९. बैठक भत्ता: (१) समितिका अध्यक्ष, सदस्य तथा सचिवले समितिको बैठकमा भाग लिए वापत प्रति बैठक अध्यक्ष, सदस्य तथा सचिवले रु. १०००/- बैठक भत्ता पाउने छन् ।

(२) समितिको बैठकमा आमन्त्रित सदस्य, ऐनको दफा १३ बमोजिम समितिले गठन गर्ने उपसमिति र ऐन बमोजिम बनेका अन्य नियमावली अन्तर्गत गठन हुने अन्य समितिका अध्यक्ष तथा सदस्यहरुले समितिको सदस्य सरह बैठक भत्ता पाउने छन् ।